

MYSTIEKE MENS

De Mens die gezocht wordt

MYSTIEKE MENS

De Mens die gezocht wordt

De Wijsheid van de Leegte

Karl van Hees

1 Colofon

© Karl van Hees, 2026

Alle rechten voorbehouden.

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, digitale reproductie of op welke wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de auteur.

Omslagontwerp en vormgeving: Karl van Hees

Opmaak binnenwerk: Eigen beheer

Eerste druk: 2026

ISBN: (in te vullen)

2 Voorwoord

Dit boek is ontstaan uit een ervaring die ik de afgelopen jaren steeds sterker heb zien groeien, niet alleen in mezelf, maar ook in gesprekken met mensen, in kerken en huiskamers, in cursussen en lezingen. Maar ook in de stilte van persoonlijke vragen en in de onrust van onze tijd, namelijk de ervaring dat de mens in het Westen iets essentieels is kwijtgeraakt. Dat komt niet omdat hij dommer werd of minder ontwikkeld, maar omdat hij zichzelf steeds meer is gaan begrijpen als een wezen dat vooral moet functioneren, produceren, plannen, bewijzen, en beheersen. Terwijl het diepste in de mens juist niet functioneert maar leeft, niet bewijst maar herkent, niet controleert maar zich opent. Wij leven in een tijd waarin kennis zich met een ongeken­de snelheid uitbreidt, waarin wetenschap en techniek de wereld veranderen tot in haar kleinste structuren, waarin wij het heelal in kaart brengen, het genoom lezen, en de hersenen in beeld brengen. Tegelijkertijd is er ook een andere beweging zichtbaar, stiller maar niet minder krachtig. Steeds meer mensen voelen dat deze groei van kennis niet automatisch leidt tot groei van wijsheid, en dat een mens die alles kan verklaren nog niet weet hoe hij moet leven, hoe hij moet liefhebben, moet vergeven, en hoe hij moet sterven, en innerlijk thuis kan komen. Daarom keert in onze tijd een oud woord terug dat lange tijd werd weggezet als vaag, als wereldvreemd of elitair, maar dat in werkelijkheid de meest menselijke traditie is die wij bezitten, namelijk het woord mystiek. Voor sommigen roept dit woord beelden op van kloosters,

visioenen, heiligen, extase of vreemde ervaringen, en voor anderen klinkt het als iets dat niet past in een rationele wereld. Wie echter dieper kijkt ontdekt dat mystiek in haar kern niet gaat over uitzonderlijke verschijnselen, maar over een eenvoudig en tegelijk revolutionair inzicht, namelijk dat de werkelijkheid meer is dan het zichtbare, dat de mens meer is dan zijn ego, en dat liefde meer is dan emotie. Mystiek is de taal van het hart, en zij verschijnt overal waar een mens, in welke cultuur of religie ook, de scheiding tussen binnen en buiten dunner voelt worden, en ontdekt dat het leven gedragen wordt door een diepte die men niet bezit maar wel kan ervaren. Dit boek wil daarom geen exotische rondreis zijn langs bijzondere tradities, en het wil evenmin een academisch handboek zijn dat alles ordent alsof mystiek een museumstuk is, maar het wil een weg openen, een beweging op gang brengen, en een herkenning laten ontstaan. Mystiek is uiteindelijk niet iets dat men alleen bestudeert, maar men kan het in zichzelf herkennen, als men stil genoeg wordt om het te horen. En omdat wij in een tijd leven waarin veel mensen de oude religieuze taal niet meer kunnen binnengaan, terwijl zij toch de honger naar betekenis en verbondenheid niet verloren hebben, heb ik geprobeerd dit boek zo te schrijven dat het tegelijk toegankelijk en diep is, tegelijk breed en precies, en vooral: menselijk. Ik wil de lezer niet overtuigen met stellingen, maar uitnodigen om samen een weg te gaan. Maar ik wil beslist niet suggereren alsof alle tradities hetzelfde zeggen, maar laten zien dat er door alle verschillen heen een wonderlijke resonantie loopt, alsof de mensheid, in verschillende talen en beelden, steeds opnieuw dezelfde Bron heeft aangeraakt. Ik heb daarom bewust gekozen om te beginnen bij de oer- mystiek van de

oude volken, bij Afrika, bij de Aborigines, bij de inheemse Amerikanen, omdat mystiek daar zichtbaar wordt in haar oorspronkelijke gedaante. Lang vóór tempels en doctrines, filosofische systemen en theologische discussies, als een vorm van leven waarin de mens zichzelf ervaart als deel van een groter web van relaties, waarin voorouders, natuur, sterren en gemeenschap geen losse elementen zijn, maar één veld van betekenis. Vanuit die oerlaag gaan we vervolgens naar de oosterse tradities van leegte en ontwaken, en naar de westerse tradities van roeping, Woord en incarnatie. Daarna ontmoeten we de grote mystici die als bruggenbouwers door de eeuwen heen hebben geleefd, totdat we tenslotte aankomen bij de moderne tijd. Een tijd waarin wetenschap onverwacht opnieuw op een grens stuit, en waarin de taal van de kwantumfysica, de informatietheorie en de bewustzijnswetenschappen een nieuwe ruimte opent waarin mystiek en rationaliteit elkaar niet hoeven te bestrijden, maar elkaar kunnen aanvullen. Wie dit boek leest, zal merken dat er onder alle hoofdstukken één rode draad loopt, en dat is de overtuiging dat het hart niet slechts een orgaan van gevoel is, maar een orgaan van resonantie, een centrum van innerlijk weten, en dat de toekomst van de mensheid niet ligt in méér macht, méér bezit of méér controle, maar in een nieuwe vorm van bewustzijn waarin hoofd en hart elkaar opnieuw vinden, en waarin liefde wordt verstaan als de meest realistische kracht van het leven. Als dit boek daarin een klein venster kan openen, een klein stukje stilte kan teruggeven, of een oude intuïtie opnieuw wakker kan maken, dan heeft het zijn bedoeling vervuld

3 Inleiding — Mystiek als oertaal van het bewustzijn

Mystiek is geen randverschijnsel van religie, maar een universele beweging die door alle tijden heen opduikt zodra de mens diep genoeg in zichzelf afdaalt om te merken dat zijn bestaan niet volledig samenvalt met zijn gedachten, zijn angsten, zijn verlangens en zijn plannen, en dat er in hem een laag aanwezig is die stiller is dan het ego en toch sterker dan het ego, een laag die niet bezit maar draagt, niet claimt maar opent, niet dwingt maar verbindt. Wanneer men de geschiedenis van de mensheid bekijkt, valt op dat vrijwel iedere cultuur, hoe verschillend ook, een taal heeft ontwikkeld voor deze ervaring, soms in beelden van licht, soms in beelden van leegte, soms in beelden van adem, soms in beelden van vuur, soms in de taal van de liefde, en soms in rituelen die niet bedoeld waren om een theorie te bevestigen, maar om het leven af te stemmen op het geheel. Men kan die taal primair religieus noemen, maar men kan haar ook antropologisch noemen, omdat zij uiteindelijk iets zegt over de mens zelf: de mens is niet alleen een denkend wezen, maar een luisterend wezen, niet alleen een individu, maar een relationeel knooppunt, niet alleen een lichaam, maar een veld van bewustzijn dat open kan gaan. In de moderne tijd is deze oertaal van het bewustzijn grotendeels naar de achtergrond verdwenen, niet omdat zij onwaar werd, maar omdat het dominante wereldbeeld zich verschoof naar het meetbare, het

reproduceerbare, het objectieve, en omdat de mens zichzelf steeds meer ging zien als een soort machine van behoeften en prestaties, een biologisch systeem dat toevallig bewust werd, en dat nu vooral moet overleven in een wereld die hij zelf heeft gebouwd. Dit mechanistische mensbeeld heeft ons veel gebracht, en het zou dwaas zijn om dat te ontkennen, want wetenschap en techniek hebben de horizon van de mensheid verruimd, ziekten bestreden, armoede verminderd, en de kosmos geopend, maar tegelijk heeft dit wereldbeeld een prijs gehad, en die prijs is dat de mens het contact verloor met de diepte van zijn eigen bestaan, waardoor hij steeds vaker leeft aan de oppervlakte van zichzelf. En wanneer een mens aan de oppervlakte leeft, wordt hij kwetsbaar, omdat hij dan voortdurend prikkels nodig heeft om zich levend te voelen, voortdurend bevestiging nodig heeft om zich veilig te voelen, en voortdurend controle nodig heeft om de angst te verdringen die ontstaat wanneer men niet meer weet wat de grond is waarop men staat.

Juist daarom keert mystiek in onze tijd terug, niet als nostalgie, maar als noodzaak, omdat de mens, wanneer hij diep genoeg in de crisis kijkt, begint te beseffen dat de grootste crisis niet buiten hem ligt, maar in hem, namelijk in het verlies van innerlijke samenhang. Mystiek is in dat licht geen ontsnapping aan de wereld, maar een terugkeer naar de bron van de wereld, omdat zij de mens opnieuw leert leven vanuit een diepere laag waarin het leven niet langer gefragmenteerd wordt in losse taken en rollen, maar weer ervaren wordt als één geheel. De mystieke ervaring, in haar zuiverste vorm, is daarom geen spectaculaire gebeurtenis, maar een verschuiving van perspectief, een verschuiving waarin de mens ontdekt dat hij niet losstaat

van het geheel, en dat de werkelijkheid niet koud en onverschillig is, maar doortrokken van samenhang. Het is alsof de mens, na een leven lang kijken naar de buitenkant, plotseling de binnenkant ziet, en merkt dat de wereld niet alleen bestaat uit objecten, maar uit relaties, uit resonanties, uit velden van betekenis. Wanneer men dit zo formuleert, ontstaat er een verrassende brug naar de moderne wetenschap, vooral naar de kwantumfysica, waarin het klassieke idee van een harde, gesloten wereld langzaam is opengebrouwen, en waarin steeds duidelijker wordt dat werkelijkheid op haar diepste niveau niet bestaat als vaste substantie, maar als mogelijkheid, als relatie, als gebeurtenis. Natuurlijk moet men hier voorzichtig zijn, want mystiek is geen fysica en fysica is geen mystiek, en wie beide zonder onderscheid door elkaar mengt, verliest de precisie van de wetenschap en de diepte van de mystiek tegelijk, maar wat wél zichtbaar wordt is dat beide domeinen, elk in hun eigen taal, wijzen naar een werkelijkheid die opener en relationeler is dan het oude mechanistische model suggereerde. Waar de mystiek spreekt over eenheid, spreekt de fysica over verstrengeling; waar de mystiek spreekt over leegte, spreekt de fysica over het kwantumvacuüm; waar de mystiek spreekt over licht, spreekt de fysica over energie en informatie; en waar de mystiek spreekt over liefde, spreekt de moderne systeemtheorie over coherentie, verbinding en emergentie. Dit betekent niet dat mystiek nu “bewezen” is, maar het betekent wel dat het gesprek tussen beide opnieuw mogelijk wordt, en dat de mens, in plaats van te moeten kiezen tussen wetenschap en spiritualiteit, opnieuw kan leren om beide als complementaire vormen van waarheid te benaderen. Dit boek is daarom opgebouwd als een reis

door de mystiek van alle tijden, beginnend bij de oermystiek van de oude volken, omdat daar zichtbaar wordt dat mystiek niet begint in boeken, maar in leven, niet in dogma's, maar in ervaring, niet in theorie, maar in resonantie. Vandaaruit gaan we naar de oosterse tradities waarin leegte en ontwaken centraal staan, en naar de westerse tradities waarin Woord, roeping en incarnatie de kern vormen, waarna we de grote mystici ontmoeten die door de eeuwen heen de brug hebben geslagen tussen innerlijke ervaring en ethische verantwoordelijkheid. Vervolgens keren we terug naar de moderne tijd, waarin wetenschap en bewustzijns denken nieuwe vragen openen, en waarin de mens opnieuw op de drempel staat van een nieuwe Achsenzeit, een sprong naar een nieuw niveau van mens-zijn waarin hoofd en hart elkaar opnieuw vinden. De centrale gedachte die onder dit alles ligt, is eenvoudig maar vergaand: de mens is niet alleen een waarnemer van de kosmos, maar een orgaan waardoor de kosmos zichzelf kan ervaren, en het hart is niet slechts een emotioneel centrum, maar een resonantiepunt waarin de mens verbinding kan ervaren met het geheel. Wanneer dit waar is, al is het maar gedeeltelijk, dan verandert het mensbeeld, en daarmee verandert ook onze ethiek, onze manier van leven, onze manier van omgaan met natuur, met gemeenschap, met toekomst. Mystiek wordt dan niet een privé-ervaring, maar een toekomstkracht, omdat zij de mens terugbrengt tot zijn oorsprong, en omdat zij hem leert dat de diepste wet van het leven niet de angst is, maar de liefde, niet de scheiding, maar de verbinding, niet de macht, maar de resonantie. En precies daar, op dat punt, begint onze reis.

Inhoud

2	Voorwoord.....	5
3	Inleiding — Mystiek als oertaal van het bewustzijn	8
4	Mini-proloog — De terugkeer van de stilte	15
5	Hoofdstuk 1 — De eerste drempel: mystiek als oertoon van de mens	15
6	Hoofdstuk 2 — Afrika: adem, voorouders en het veld van leven	25
7	Hoofdstuk 3 — Aborigines: Dreamtime en de wereld als gezongen werkelijkheid.....	31
8	Hoofdstuk 4 — Inheemse Amerikanen: het heilige web van relaties.....	36
9	Hoofdstuk 5 — Ritueel als resonantie: hoe de mens de wereld afstemt.....	43
10	Hoofdstuk 6 — De zee van mogelijkheden: oer-mystiek als kosmische intuïtie	49
11	DEEL II — De oosterse weg: leegte als volheid.....	55
12	Hoofdstuk 7 — De Upanishads: Tat tvam asi — jij bent Dat	55
13	Hoofdstuk 8 — Boeddha: het ego als illusie en de weg naar ontwaken.....	60
14	Hoofdstuk 9 — Lao-Tse: Tao als het niet-willende dat alles draagt	66
15	Hoofdstuk 10 — Meditatie: de terugkeer naar de stille kern	72

16	Hoofdstuk 11 Oosterse mystiek als kosmische psychologie 77
17	DEEL III — De westerse weg: het Woord als Licht 82
18	Hoofdstuk 12 — De profeten 82
19	Hoofdstuk 13 — Psalmen: het hart dat spreekt tot het onzegbare.....89
20	Hoofdstuk 14 — Mozes 94
21	Hoofdstuk 15 — Johannes: het Woord dat Licht.....98
22	DEEL IV — Wetenschap en mystiek: het veld van licht en informatie.....103
23	Hoofdstuk 16 — De kwantumwereld en het einde van het mechanistische paradigma 103
24	Hoofdstuk 17 — Christus-mystiek: de mens als plaats van God 108
25	DEEL IV — DE GROTE MYSTICI.....115
26	Hoofdstuk 18 — Plotinus: de terugkeer naar het Ene 116
27	Hoofdstuk 19 — Hildegard: kosmisch licht en scheppende visie 119
28	Hoofdstuk 20 — Meister Eckhart: de geboorte van God in de ziel 122
29	Hoofdstuk 21 — Ruusbroec en de Lage Landen: eenwording zonder te vergaan.....125
30	Hoofdstuk 22 — Rumi en de soefi's: de dans van liefde en eenheid 128
31	Hoofdstuk 23 — Johannes van het Kruis: de donkere nacht als doorgang.....131
32	Hoofdstuk 24 — Teresa en de innerlijke burcht: de mens als woning van God 134
33	DEEL V — DE MODERNE TIJD.....137
34	Hoofdstuk 25 — De breuk: hoe moderniteit mystiek verloor 137

35	Hoofdstuk 26 — De terugkeer: waarom mystiek nu opnieuw opstaat.....	140
36	Hoofdstuk 27 — Kwantumfysica: werkelijkheid als mogelijkheid en relatie.....	143
37	Hoofdstuk 28 — Informatie en kosmos: het universum als betekenisstructuur.....	146
38	Hoofdstuk 29 — Bewustzijn: brein, veld en de vraag naar het niet-lokale.....	150
39	Hoofdstuk 30 — Complexiteit: evolutie als zelf-organiserende weg.....	154
40	Hoofdstuk 31 — Homo Resonans: de nieuwe mens van de toekomst.....	158
41	Hoofdstuk 32 — Ethiek van resonantie: handelen als golfvorming.....	162
42	Hoofdstuk 33 — Ethiek van resonantie: handelen als golfvorming.....	167
43	Hoofdstuk 34 — De Nieuwe Achsenzeit De sprong naar kosmisch hartbewustzijn	171
44	Epiloog — De mystiek als toekomst van de mens	174
45	Dankwoord.....	176
46	Auteursbio.....	178
47	Literatuurlijst.....	178
48	Wegwijzer voor de lezer — Kernbegrippen van mystiek, bewustzijn en resonantie	179

4 Mini-proloog — De terugkeer van de stilte

Er is een moment waarop alles even stilvalt. Niet omdat de wereld stopt, maar omdat de mens ophoudt met zoeken. In

dat moment verschuift iets. De gedachten verliezen hun grip, de drang om te begrijpen wordt zachter, en wat overblijft is geen antwoord, maar aanwezigheid. Het is een ruimte die niet leeg is, maar vol. Niet gevuld met dingen, maar met mogelijkheid, alsof de werkelijkheid zelf even ademt. In die stilte wordt iets zichtbaar wat altijd al aanwezig was, maar zelden wordt opgemerkt. Een verbondenheid die niet gemaakt hoeft te worden, een weten dat niet geleerd hoeft te worden, een nabijheid die niet gezocht hoeft te worden. Hier begint de mystiek. Niet als een pad dat gevolgd moet worden, maar als een herkenning. Niet als iets nieuws, maar als iets dat altijd al in de mens aanwezig was. Misschien is dit de werkelijke drempel: niet het vinden van iets buiten ons, maar het toelaten van wat er al is. De mens denkt dat hij zoekt, maar misschien is er iets dat al die tijd op hem wacht.

5 Hoofdstuk 1 — De eerste drempel: mystiek als oertoon van de mens

De mens als luisterend wezen • Angst en verwondering •
De eerste ervaring van “meer”

Er was een tijd waarin de mens nog geen tempels bouwde, geen heilige boeken kende en geen naam had voor God, en toch leefde hij reeds in een ervaring van aanwezigheid die dieper ging dan overleving, dieper dan instinct, dieper zelfs dan het ontwakende denken, want nog vóór hij zichzelf als individu begreep, nog vóór hij zich losmaakte uit de omringende natuur, voelde hij zich opgenomen in een

groter geheel dat hem droeg, omringde en soms overweldigde, en in die mengeling van angst en verwondering werd de eerste mystieke trilling geboren, niet als leerstelling maar als ervaring, niet als concept maar als resonantie tussen het kloppende hart van de mens en het onmetelijke veld waarin hij leefde. De mens is van oorsprong een luisterend wezen, en dat luisteren ging vooraf aan spreken, aan analyseren, aan benoemen, want hij hoorde het ruisen van de wind in de bomen, het breken van takken in het donker, het dreunen van onweer boven de vlakte, het zwijgen van de nacht dat niet leeg was maar geladen, en in dat luisteren werd hij zich bewust van iets dat hem overstijgt, iets dat niet samenvalt met zijn eigen lichaam en toch niet buiten hem staat, iets dat hem raakt zonder zichtbaar te zijn, en precies daar, in dat moment waarop de wereld niet langer alleen functioneel maar betekenisvol wordt, opent zich de eerste drempel van mystiek.

Angst en verwondering zijn in deze oersituatie geen tegenpolen maar tweelingkrachten, want wat dreigend is kan tegelijk groots zijn, wat vernietigend lijkt kan tegelijk ontzagwekkend zijn, en wanneer de mens onder de sterrenhemel staat en beseft hoe klein hij is in vergelijking met de onmetelijke ruimte boven hem, ervaart hij niet alleen kwetsbaarheid maar ook verbondenheid, alsof zijn eigen ademhaling deelneemt aan een kosmisch ritme dat hem overstijgt en tegelijk omvat, en in dat besef ontstaat een eerste intuïtie van veld, al kent hij het woord niet, al begrijpt hij de structuur niet, maar hij leeft erin zoals een vis leeft in water zonder het water te analyseren.

Wat wij in de moderne fysica beschrijven als een kwantumveld, als een alles doordringende dynamiek van

energie waarin deeltjes niet vaste bouwstenen zijn maar tijdelijke manifestaties van onderliggende trillingen, werd in de oermens niet berekend maar beleefd, niet gemeten maar gevoeld, want hij ervoer de wereld niet als dode materie maar als bezielde aanwezigheid, als een werkelijkheid die beweegt, ademt, reageert, en waarin hijzelf geen buitenstaander is maar een deelnemer, een knooppunt van interacties in een groter geheel dat nooit statisch maar altijd in wording is. Wanneer de oermens danst rond het vuur, wanneer hij zingt, wanneer hij het dier schildert op de wand van de grot, dan doet hij meer dan een praktische handeling uitvoeren of een herinnering vastleggen, want hij stemt zich af op een kracht die hij als groter ervaart dan zichzelf, hij zoekt resonantie met wat hem omringt, hij probeert zijn eigen innerlijke ritme in overeenstemming te brengen met het ritme van aarde en hemel, van dag en nacht, van geboorte en dood, en in dat afstemmen ligt reeds besloten wat wij vandaag in wetenschappelijke taal relationele werkelijkheid noemen, namelijk dat niets op zichzelf staat, dat alles bestaat in en door interactie.

In de klassieke wereldbeschouwing, die pas veel later zal ontstaan, wordt de waarnemer gezien als een toeschouwer die van buitenaf kijkt naar een objectieve wereld, maar in de kwantumfysica blijkt dat de waarnemer deelneemt aan het gebeuren, dat meting invloed heeft op het gemetene, dat werkelijkheid zich in interactie concretiseert, en dit inzicht, hoe technisch ook geformuleerd, weerspiegelt een oerintuïtie die de mens reeds in zijn vroegste mystieke ervaring kende, namelijk dat zijn aandacht ertoe doet, dat zijn aanwezigheid verschil maakt, dat de wereld niet los